

NÜKLEER KARŞITI MÜCADELENİN KISA TARİHİ

Yılmaz KİLİM*

Öz: Nükleer karşıtı hareket esas olarak nükleer teknolojinin silah ve enerji kaynağı olarak kullanılmasına karşı ortaya çıkmıştır. Hareketin tarihine kimi zaman bilimsel çalışmalar ve raporların ya da toplumsal olayların yön verdiğini görmekteyiz. Bazen de enerji politikaları, siyasal ortam, çevre ve barış hareketinin etkili olduğu görülür. Nükleer silahların kullanılmasının, denemeler ya da nükleer santrallerde yaşanan kazalar ve yarattığı etkilerin de mücadelenin yükselmesinde etkili olmuştur. Kimi zaman da sinema ve edebiyat eserlerinin nükleer karşıtı mücadeleyi yükselttiği söylenebilir. Bu çalışmada bunlardan sadece birkaçına yer verilebilmiştir.

Anahtar sözcükler: nükleer, nükleer silah, nükleer enerji, toplumsal mücadele

A Brief History of Anti-Nuclear Movement

Abstract: The anti-nuclear movement emerged essentially as opposition to the use of nuclear technology as a weapon and source of energy. We observe that the history of this struggle was guided in its time dimension by scientific studies and reports or social protests. There are also cases, however, some other factors too were influential in adding momentum to this movement including energy policies, political environment, environmental and peace movements as well as accidents occurring in the use of nuclear weapons, experiments or nuclear power plants and their consequences. It can be further said that there are times when movies and pieces of literature have had their specific influence. In this study could cover only few of these.

Key words: anti-nuclear, nuclear weapons, nuclear energy, anti-nuclear movements

İlk Yıllar

İlk nükleer silah projesi olan Manhattan Projesi ve 1945'de yapılan ilk nükleer silah denemeleri üzerine tepkiler yükselse de bunun öncesinde de bilim insanları arasında nükleer teknolojinin silah olarak kullanılması tartışma konusu olmuştur. Daha sonraları nükleer enerjinin olası tehlikeleri de bu tartışmanın bir parçası olmuştur. Nihayetinde de nükleer teknolojinin enerji kaynağı ve silah olarak kullanılmasının yarattığı sakıncalar nükleer karşıtı mücadeleyi doğurmuştur.

1945'de atom bombasının kullanılmasından sonraki yıllarda Büyük Okyanus'daki nükleer silah denemeleri ile birlikte 1954'te nükleer silah testlerinden duyulan endişe de artmıştır. Nükleer enerjiye karşı yerel hareketler de 1960'lı yılların başında ortaya çıkmış ve 1960'lı yılların sonlarına doğru daha geniş çapta bilim insanları da kaygılarını dile getirmeye başlamıştır. 1961'de Women Strike for Peace isimli barış aktivisti kadın grubu tarafından ABD'nin 60 kentinde yaklaşık 50.000 kadının nükleer silahlara karşı gösteri yürüyüşü yaptığı bir protesto gerçekleştirilmiştir.

Nükleer karşıtı hareket nükleer teknolojinin silah ve enerji üretimi için kullanılmasına karşı ortaya çıkmış toplumsal bir hareket olmakla birlikte çevre, kadın ve barış hareketinin bir parçası olduğunu ve birlikte geliştiği de görmekteyiz. Hareket başlangıçta nükleer silahlara karşı ortaya çıkmış olsa da sonraları nükleer enerjiyi de içermiştir. Yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki bu toplumsal hareketler içinde

doğrudan eylem grupları, çevre örgütleri ve meslek örgütleri de yer almıştır. Başlıca nükleer karşıtı gruplar: Campaign for Nuclear Disarmament (CND)-1957, Friends of the Earth International (FoEI)-1969, Greenpeace-1971, International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW)-1980, Nuclear Information and Resource Service (NIRS)-1978. Ayrıca Yeşil partilerin 1970'ler ve 1980'lerde ortaya çıkışında nükleer karşıtı politikaların doğrudan etkisi vardır.

Sadako Sasaki

1945 yılında Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atılmasından bu yana nükleer teknolojinin silah olarak kullanılmasının geniş halk kitlelerinin tepkisine neden olduğu görülür. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda 6 Ağustos 1945'de ABD tarafından Japonya'nın Hiroşima kentine ve üç gün sonra 9 Ağustos 1945'de Nagazaki kentine atılan atom bombası binlerce kişinin ölümüne ve sakat kalmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan radyasyonun çevre ve insan sağlığı üzerine etkisi yıllarca sürmüştür.

Hiroşima'ya atılan atom bombasından 10 yıl sonra yaşamını yitiren Sadako Sasaki de yıllar sonra Lösemi hastalığına yakalanan çocuklardan biridir. Sadako Sasaki'nin hikâyesi önce Japonya'da geniş yankı uyandırmış, 1977 yılında Eleanor Coerr tarafından yazılan kitap ile bütün dünyanın ilgisini çekmeyi başarmıştır.

Kâğıttan Bin Turna Kuşu efsanesine inanan Sadako bu hastalığa yakalandığında kâğıttan bin adet turna kuşu

*Mersin Nükleer Karşıtı Platform Yürütme Kurulu Üyesi

yaparsa bunu tanrıların göreceğini, dileğini kabul edip onu iyileştireceğini düşünür. Ne yazık ki, 25 Ekim 1955 günü 644. turna kuşunu katlarken hayata gözlerini yumar. Okul arkadaşları eksik kalan 356 turnayı katlayıp onunla birlikte gömerler. O zamandan beri turna kuşu barışın ve nükleer silahsızlanmanın simgesi haline gelmiştir.

Sadako Sasaki öldükten sonra bile hastaneye çocuklar tarafından yapılan kâğıttan turna kuşları gönderilmeye devam edilmiştir. Sadako'nun mektupları okul arkadaşları tarafından kitap haline getirilmiş Sadako ve atom bombasının yol açtığı hastalıklar yüzünden ölen bütün çocukların anısına bir anıt yaptırılmışlardır. Çocuk Barış Anıtı 1958'de Hiroşima'daki Barış Parkı'nda yapılan törenle açılmıştır. Hâlen dünyanın dört bir yanından Sadako'nun anıtına Barış Günü olan 6 Ağustos'ta kâğıttan turna kuşları gönderilmekte ve anıtın yanında sergilenmektedir. Eleanor Coerr'in Sadako'nun günlüğünden hareketle kaleme aldığı Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu adlı kitap ilk olarak 1977 yılında ABD'de, 1981'de ise Avustralya'da yayımlanmıştır.

Sadako Sasaki'nin umut dolu mücadelesinin Japonya'dan ve dünyanın dört bir tarafından çocukların gönderdiği turna kuşları ile bugün bile barışın simgesi olarak yaşatılıyor olması ve nükleer karşıtlarının mücadelesini canlı tutması nedeniyle önemli bir yeri vardır.

1970'ler

Bu dönemde Rachel Carson'un 1962'de yayınlanan Sessiz Bahar eseri, Roma Kulübü'nün 1972 yılında yayınladığı "Büyümenin Sınırları" ve 1976 yılında yayınladığı "Dönüm Noktasında İnsanlık" raporları, Fritz Schumacher'in "Küçük Güzeldir" (1973) eserinin çevreci akımlara ve nükleer karşıtı harekete yön veren araştırmalar olduğu kabul edilir.

1971'de Almanya'nın Wyhl şehrinde bir nükleer santral projesine karşı yükselen yerel muhalefet yetkililer üzerinde yeteri kadar etkili olamamış, 1975 yılında santral için gerekli izinler tamamlanmıştı. Bunun üzerine yerel halk kendiliğinden tesis alanını işgal etmiştir. Polisin çiftçileri zor kullanarak tesis alanından uzaklaştırmasının medyada geniş yer bulması üzerine tepkiler ulusal boyuta taşınmıştır. Birkaç gün sonra Freiburg kasabasından gelen destekçiler ile bu defa 30 bin kişilik bir işgal eylemi yapılır ve eyalet yönetimi geri adım atmak zorunda kalır. 21 Mart 1975'te idare mahkemesinin inşaat lisansını iptal etmesi üzerine başka yerlerde de planlanan nükleer santral yakınlarında eylem grupları oluşur, daha önceden kurulan anti nükleer gruplar hedeflerini yükseltmek durumunda kalır. Böylece Alman nükleer karşıtı hareketi gelişmiş, Wyhl'deki nükleer karşıtı başarı başka yerlerdeki nükleer muhalefete ilham kaynağı olmuştur.

1970'lerde nükleer santral projelerine karşı oluşturulan yurttaş girişimleri ve ittifak kamuoyunu uzun süre meşgul etmiştir. Almanya'da Yeşil Parti'nin diğer Batılı ülkelerdeki örneklerinden daha sonra kurulmasına rağmen diğerlerinden daha başarılı sonuçlar almasının ardında nükleer enerjiye karşı sürdürülen başarılı kampanyalar da yer almaktadır.

Fransa'da ise 1968 olaylarının çevreci hareketin biçiminde belirleyici bir etkisi olmuştur. 1970'lerin başında Fransa'da neredeyse her nükleer santral projesi için kitlesel protestolar düzenleniyordu. Nükleer enerji politikası Fransa'da çevreci akımların gelişmesine yol açmıştır. 1974 yılında petrol fiyatlarının birdenbire yükselmesine bir önlem olarak düşünülen nükleer santraller kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve birçok çevreci örgütü harekete geçirmiştir. Fransa'da, 1975-1977 yılları arasında, bazı gösterilerde 175.000 kişiyi bulan nükleer enerjiye karşı protesto gösterileri düzenlenmiştir.

Kanada'da Aleutian adasında gerçekleştirilmesi düşünülen nükleer denemeye karşı çıkan bir grup olarak 1970'lerin başında kampanyada nükleer silahlara karşı olanların (peace) ve çevrecilerin (green) bir araya gelmesinden esinlenilerek ortaya çıkan örgüte "Greenpeace" adını verilmiştir. Günümüz çevre hareketinin en etkin ve tanınmış gruplarından birisi bu şekilde ortaya çıkmıştır.

14 Haziran 1977'de Lemoniz nükleer santralının inşasına karşı Bilbao'da yapılan protesto gösterilerine kimi kaynaklara göre 150.000 kişiye katıldı. Yerel basın bunu savaş sonrası dönemde Bask Bölgesinde gerçekleştirilen en büyük gösteri olarak nitelendirdi.

28 Mart 1979'da Amerika Birleşik Devletleri Pensilvanya eyaletindeki Three Mile Island nükleer santralinde meydana gelen kaza Uluslararası Nükleer Olay Ölçeği (INES) skalasında 7 üzerinden 5 puanla değerlendirilmiştir. Kazadan sonra New York'ta 200.000 kişinin katıldığı bir protesto gösterisi gerçekleştirildi. Kazadan iki hafta önce gösterime giren The China Syndrome (Çin Sendromu) adlı Hollywood yapımı popüler filmde benzer bir konunun ele alınmış olması kamuoyunda konunun bilinirliğini artırmıştı. Kaza sonrası ABD'de planlanan nükleer santral inşaatları hızla iptal edilmiştir. 1980 ve 1984 yılları arasında iptal edilen reaktör sayısı 51 adettir.

1980'ler

1981'de Almanya'nın en büyük nükleer karşıtı gösterisi, Hamburg'un batısındaki Brokdorf nükleer santralini protesto etmek için yapılmıştır. 100.000 kişi 10.000 polis ile karşı karşıya gelmiştir. 12 Haziran 1982'de New York'ta nükleer silahlara karşı bir milyon insanın

katıldığı gösteri ise bugüne kadar en büyük nükleer karşıtı protesto olmuştur. Batı Berlin'de 1983'te nükleer silahlara karşı düzenlenen protestoya 600.000 kişi katılmıştır. Mayıs 1986'da ise Çernobil felaketi nedeniyle İtalyan nükleer programını protesto etmek için Roma'da düzenlenen gösteriye 150.000 ila 200.000 kişinin katıldığı tahmin edilmektedir. ABD'de nükleer karşıtı muhalefet Shoreham, Yankee Rowe, Millstone 1, Rancho Seco, Maine Yankee ve diğer birçok nükleer santralin kapatılmasını sağlamıştır.

Çernobil felaketi ve sonrası

26 Nisan 1986 tarihinde Ukrayna'da bulunan Çernobil nükleer santralının 4 numaralı reaktöründe yapılan test esnasında meydana gelen patlama ve yangın sonrasında SSCB ile Avrupa ve Türkiye'ye büyük miktarda radyasyon yayıldığı tespit edilmiştir. Kaza Uluslararası Nükleer Olay Ölçeğine göre bugüne kadar meydana gelmiş en büyük nükleer kazadır. Çernobil felaketi, Uluslararası Nükleer Olay Ölçeğinde en yüksek sınıflandırma oranı olan 7 ile ölçüklendirilmiştir. Bu sınıfta ölçüklendirilen yalnızca iki nükleer felaket bulunmaktadır. Bunlardan birisi Çernobil felaketi, diğeri ise 2011 yılında meydana gelen Fukushima Daiichi nükleer felakettir.

1986 Çernobil felaketini izleyen yıllarda nükleer enerjinin birçok ülkenin politik gündeminden çıktığı ve nükleer karşıtı hareketin kazandığı izlenimine neden olmuştur. Bazı nükleer karşıtı gruplar da bu süreçte dağılmıştır.

2000'li yıllarda nükleer endüstrisinin nükleer rönesans ve iklim değişikliğine çözüm gibi halkla ilişkiler faaliyetleri bazı ülkelerde enerji politikası içinde nükleer enerjinin de tartışılmasına neden oldu. 11 Mart 2011 tarihinde Japonya'da meydana gelen deprem ve sonrasında oluşan tsunaminin etkisi ile Fukushima Daiichi nükleer santralinde meydana gelen kaza dünya genelinde nükleer muhalefeti tekrar canlandırmıştır.

2016 tarihi itibarıyla Avustralya, Avusturya, Danimarka, Yunanistan, Malezya, Yeni Zelanda ve Norveç gibi ülkeler nükleer enerjiye karşı çıkmaya devam etmektedir. Almanya, İtalya, İspanya, İsveç ve İsviçre ise nükleer enerjiden vazgeçiyorlar. Son yıllarda açılana oranla daha fazla reaktör kapanmıştır.

Türkiye'de nükleer karşıtı hareket

Batı'da çevre hareketinin, sanayileşmenin çevresel değerler üzerindeki yıkıcı etkilerinin görülmeye başlanmasının ardından doğmasına benzer bir biçimde Türkiye'de de çevre hareketi sanayileşmenin hızlandığı 1980'lerden sonra adını sıkça duyurmaya, etkili olmaya başladı. Buna karşılık nükleer karşıtı mücadelenin ise daha önceki yıllarda başladığını görmekteyiz. 1968 yılında Mersin'in Silifke ilçesinde Taşucu Balıkçılık

Kooperatifi tarafından başlatılan "Taşucu Denizkızı ve Çevre Festivali" 1977'de Akkuyu'da nükleer santral yapılacak söylentileri üzerine harekete geçip bu nükleer santrali protesto etmek amacıyla deniz araçlarıyla bir gösteri yapmalarına neden olmuştur. Akkuyu projesi nükleer karşıtı gönüllü örgütlerin hem kurulmalarında hem de güçlenmelerinde hızlandırıcı bir etken olmuştur.

26 Nisan 1986'da meydana gelen Çernobil nükleer santral kazasının Türkiye üzerindeki etkileri nükleer santralleri olumsuz yönleriyle uzun süre gündemde tutmuştur. Ayrıca kazanın kamuoyunda çevre bilincinin yer edinmesinde olumlu bir etkisi olduğundan söz edilebilir. Çernobil'deki kazadan sonra Çevre Duyarlılığını Yayma Grubu "Nükleer Santrallere ve Nükleer Silahlara Hayır" kampanyası başlatmıştır.

1992 yılında hükümetin Akkuyu'da nükleer santral projesini gündemine alması üzerine nükleer karşıtı harekette de bir canlılık görülmüştür. Ağaçkakan Dergisi yazarlarından ve S.O.S Akdeniz Grubu tarafından 1993'de nükleer karşıtı bir kampanya düzenleme düşüncesi ortaya atılmıştır. Nükleer Karşıtı Platform olarak da anılan kampanyaya sayıları 100'ü geçen gönüllü kuruluş, yerel yönetim, sendika, meslek kuruluşundan katılımcılar destek vermişlerdir. Kampanya kapsamında TBMM'ye iletilmek üzere düzenlenen imza kampanyasında bir milyon imza hedeflenmişti. 170.000'den fazla imza toplandı ve TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk'a teslim edildi.

12-15 Ekim 1993 tarihlerinde Makina Mühendisleri Odası, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın desteği ile "Nükleer Teknoloji Kurultayı" düzenleme kararı aldı. Katılımcıların "nükleer teknoloji üreten, satan ve kullanan kurum ve firmalar ile nükleer enerji kullanımını planlayan ülkelere ilgili yöneticiler" den oluştuğu kurultaya karşı S.O.S Akdeniz grubunun öncülüğünde Ankara'da "1. Nükleer Karşıtı Kongre" adında bir kurultay düzenlenmiştir. Buradan hareketle kampanya adı olan Nükleer Karşıtı Platform nükleer karşıtı mücadelede birlikte hareket etme aracına dönüşmüştür. Yerelerde de benzer şekilde İçel Nükleer Karşıtı Platform gibi girişimler o yıllarda ortaya çıkmıştır.

Birincisi Ekim 1993'te gerçekleştirilen Nükleer Karşıtı Kongre'nin ikincisi 3-9 Ekim 1994 tarihlerinde İstanbul'da Nükleer Karşıtı Hafta olarak düzenlenmiştir. Gündemde ağırlıklı olarak Akkuyu'da yapılması düşünülen nükleer santral olmasına rağmen programda, panel, film gösterisi, sempozyum, söyleşi, çeşitli sokak etkinlikleri, nükleer karşıtı kongre, rock konseri, bisiklet gezisi de yer almıştır.

Nükleer karşıtı hareketin yerelle buluşması gerektiği düşüncesiyle 1994 yılından başlayarak 2000 yılına

kadar Akkuyu'ya en yakın yerleşim yeri olan Büyükeceli beldesinde çeşitli etkinlikler ve her yıl düzenli olarak Ağustos ayında şenlikler düzenlenmiştir. 2000 yılında projenin iptal edildiğinin duyurulması üzerine yapılan şenlik sonrası Nükleer Karşıtı Platform dağılma kararı almıştır. Bu dönemde yapılan bütün çalışmalar Arif Künar tarafından "Don Kışot'lar Akkuyu'ya Karşı: Anti-Nükleer Hikâyeler" kitabında derlenmiştir. Ayrıca Orhan Çalışır ve Michael Enger tarafından belgesel film haline getirilmiştir.

2000 yılında dağılma kararı alan Nükleer Karşıtı Platform hükümetin nükleer enerjiyi tekrar gündeme getirmesi üzerine 18 Aralık 2004'te Ankara'da tekrar bir araya geldi. 5 Şubat 2005 tarihinde Nükleer Karşıtı Platform'un ikinci kez kurulduğu duyuruldu. 2006 yılında Sinop'ta ve 2008 yılında Mersin'de mitingler düzenlendi. 2007 yılında hükümet Nükleer Enerji Yasa Tasarısı'nı TBMM gündemine getirdi. 2008 yılında Akkuyu için açılan ve sadece Rus Atomstroyexport, Inter Rao ve Türkiye'den Park Teknik şirketlerinin oluşturduğu ortak girişim grubunun katıldığı ihale iptal edildi. 2010 yılında Rusya ile yapılan hükümetler arası sözleşme ile Rusya Federasyonu Devlet Atom Enerjisi Kuruluşu "Rosatom" tarafından Akkuyu'da nükleer santral yapılmasına karar verildi.

Nükleer Karşıtı Platform (NKP) bu dönemde Akkuyu nükleer santrali için hazırlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde bileşenleri aracılığıyla etkin rol almıştır. ÇED Raporuna dair açılan idari davalar bugün hâlâ Danıştay'da görülmektedir.

NKP bugün kendini 1970'lere dayanan nükleer karşıtı hareketin ve 1993'ten beri çalışma yürüten NKP'nin devamı olarak görmektedir. Ayrıca kendini Türkiye'nin ve dünyanın neresinde olursa olsun nükleer enerji üretimine ve nükleer silahlara karşı çalışmalar yürüten kurum, kuruluş ve kişilerden oluşan bir buluşma zemini olarak tanımlıyor. Yerellerdeki örgütlenme şeklini de bileşenlerinin örgütlü olduğu illerde NKP'nin de örgütlü olduğu şekilde kabul etmektedir. Ancak daha çok Mersin, Sinop, İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya ve Adana'da nükleer karşıtı platformların daha etkin çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Yerellerdeki platformlarla birlikte yapılan eşgüdüm toplantıları da birlikte hareket etme aracı olarak kullanılmaktadır. Kurumsal yapının güçlendirilmesi için Sinop NKP tarafından ayrıca bir dernek de kurulmuştur. NKP'nin bileşeni olan örgütler, gruplar ve kurumlar platform çalışmaları dışında kendi kampanyalarını düzenlemekte, eylem ve etkinlikler planlayabilmektedir. Aynı zamanda NKP bileşeni olan Yeşiller (Yeşil Sol Parti), Greenpeace, nukleersiz.org gibi kurumlar ve gruplar Akkuyu nükleer santrali ile ilgili son dönemde bu tür etkinlikler gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak

Nükleer teknolojinin silah ve enerji üretiminde kullanılmasının doğuracağı sonuçlara ilk yıllardan beri dikkat çeken bilim insanlarına rağmen sınırsız ekonomik büyüme düşüncesi hâlâ insanlığı cezbetmektedir. Nükleer karşıtı mücadele bu tehlikeden bir miktarda olsa bizi uzak tutacak başarılar elde etmiştir. Ancak kesin bir başarıdan söz etmek için hâlâ kat edilmesi gereken uzun bir yol vardır. Çevre, barış ve kadın hareketi ile birlikte büyüyen ve gelişen nükleer karşıtı mücadelelerin bugün de başarıyla ulaşmasının yolu buradan geçiyor gibi görünmektedir. Sadako Sasaki'nin umudu hâlâ nükleer karşıtı mücadeleye ilham vermeye devam etmektedir.

Kaynakça

- Carson, R.** (2004) *Sessiz Bahar*, Ankara: Palme Yayıncılık.
- Coerr, E.** (2016) *Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu*, Beyaz Balina Yayınları.
- Duru, B.** (1995) *Çevre Bilincinin Gelişim Sürecinde Türkiye'de Gönüllü Çevre Kuruluşları. Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu** (1987) *Ortak Geleceğimiz. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.*
- Global Nonviolent Action Database**, *Basque citizens end construction of Lemoniz Nuclear Power Plant, 1976-1978*, Erişim Tarihi 30 Nisan 2017, <http://nvdatabase.swarthmore.edu/content/basque-citizens-end-constructionlemoniz-nuclear-power-plant-1976-1978>,
- Kökçaliç, E., Aksakoğlu, Y.** (2007) *Nükleer Karşıtı Platform Deneyimi-Dr. Ümit Şahin" İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, Savunuculuk ve Politikaları Etikeme Konferans Yazıları no 6.*
- Künar, A.** (2002) *Don Kışot'lar, Akkuyu'ya Karşı: Anti-Nükleer Hikâyeler*. Elektrik Mühendisleri Odası.
- Mesarovic, M., Pestel E.** (1978) *Dönüm Noktasındaki İnsanlık (Roma Kulübü'ne İkinci Rapor)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2492.
- Nuclear Heritage Networ** Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 *Anti-nuclear*, <http://www.nuclear-heritage.net/index.php/Anti-nuclear>,
- Özğür, H. Y., Kilim, E. E.** (2016) *Kapitalist Gelişme ve Enerji Sorunu Çerçevesinde Nükleer Ekonomi Politikası" Toplum ve Demokrasi*,10(22), Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 <http://www.toplumvedemokrasi.org.tr/index.php/tdd/article/view/217>,
- Schumacher, E. F.** (1979) *Küçük Güzeldir/Small is Beautiful*. İstanbul: E Yayınları.
- Serbes, R.Ö.** (2013) *1960'ların Türkiye'sinde Taşucu'nda Bir Çevre Festivali Deneyimi. Kalykadnos (Göksu), Akdeniz Kültürü ve Sanat Bülteni*, 2(9).
- The Hiroshima Syndrome, Three Mile Island and the China Syndrome**, Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 <http://www.hiroshimasyndrome.com/three-mile-islandand-the-china-syndrome.html>,
- Wikipedia**, *Anti-nuclear movement*, Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-nuclear_movement
- Wikipedia**, *History of the anti-nuclear movement*, Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_anti_nuclear_movement,
- Wikipedia**, *Wyhl*, Erişim Tarihi 30 Nisan 2017 <https://en.wikipedia.org/wiki/Wyhl>
- Yavuz, F.** (2015) *Beni Akkuyu'larda Merdivensiz Biraktın*, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.